

SIESKEN DE GISTMARCHAND

De fratsen van Francis Hillaert (1842-1912) aan de Koepoort

Marc Gillisjans

Tijdens een zoektocht naar het verleden van het huis aan de Filips van Arteveldestraat nr. 35, ingericht als jeugdhostel KABA, kwam een wel heel speciale bewoner aan het licht: Franciscus Hillaert. Ook nu nog is hij bij tal van Gentenaars gekend als Siesken de Gistmarchand (afb. 1) die in een zotte bui eigenaar werd van Betsy, de olifant van de Gentse zoo, ‘den beestenhof’. Een typisch Gents volksliedje getuigt er nog van.

BETSY

*Op de wijze van 'Meine Liebe, deine
Liebe'
uit Het Land van de Glimlach van Franz
Lehar*

Refrein
Hij hiet Betsy

*Hij hiet Betsy
Onzen olifant
't Es n' schuune bieste
En hij hee zuuveel verstand
En ge keunt da niet geluv'
Oast hij een meiske ziet
Zijn snuitse goat omhuuge
En zijn stirtje goat eu zuu.*

Strofe 1.

't Es ne grijze,
't Es ne dikke
Onze stirke moat.
Hioj eet wurtels en veel roapen
En gien veugelzaad.
't Es ne tamme
Giene Wilde
Onze circusmoat.
Hij kan puutses geven
En hij doe niemand gien kwoad.

Strofe 2.

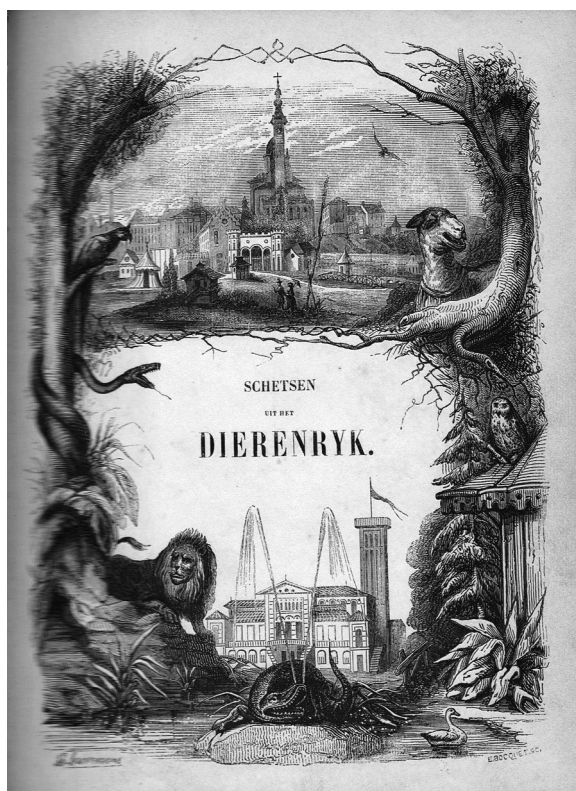
't Es ne zwoare,
T'Es ne broave
Onze kameroad
Hij kan jij niet zingen,
Moar trompetten, ja da goat.
'tEs ne ronde
't Es ne toaje,
Onzen Afrikoan.
Ge meugt hem krieblen en bijten,
't Zal deur zijn vel niet goan

Zijn bekendheid dankt Siesken inderdaad aan een uniek wapenfeit: zijn aankoop van de trots van de Gentse dierentuin (afb. 2), nu Muinkparkje en omgeving. Dat was de olifant Jack, opvolger van de beter gekende Betsy, die bij de sluiting van de dierentuin op nieuwjaar 1904 'werkloos' gevallen was. In april werden de meeste dieren bij opbod verkocht aan andere dierentuinen. Zo zou

Afb. 1. Franciscus Hillaert, alias Siesken de Gismarchand (Uit : de krant Vooruit dd. 06 09 1912). Volgens de zegslui van Andelhof was hij een sterke kerel met snorbaard. Hij had het voorkomen van een volmaakte 'peerdenprosser', was hardvochtig van karakter, listig en wist zonder moeite iedereen in de hoek te duwen.

het ook Jack vergaan zijn, indien Siesken niet meer geboden had dan een bepaalde circusdirecteur en daardoor ineens met het dier opgezadeld zat. Hij trachtte het beest met winst door te verkopen aan de zoo van Londen, maar dat ging uiteindelijk niet door. Sies zat er mee en hij had er alleen maar kosten aan. Wat gedaan? Op 17 mei hielp Sieske persoonlijk om het vastgekleusterde dier met behulp van een windas te wurgen met een stalen kabel om de nek. In hotel Gambrinus in de Vlaanderenstraat hield hij dan een (betalend?) banket met de beste brokken vlees, de rest verkocht hij om in worst te verwerken. Dit verhaal is gebaseerd op wat Emiel Andelhof in zijn 'Siesken de Gistmarchand' publiceerde en op wat in de website van de buurtvereniging (<https://www.muinkparkwijk.be>) te lezen staat. Ook foto's van Jack, levend en half

Afb. 2. Schetsen uit het Dierenrijk is de titel van een boekje geschreven door dierenarts Campens voor de Gentse Dierentuin (collectie COVLAUDT in DSMG, Begijnhof, Sint-Amandsberg). Zoals iedere zichzelf respecterende Europese stad van enige omvang probeerde Gent in de 19de eeuw een eigen zoo (Jardin zoologique, voor de Gentenaars: 'den Beestenhof') op te zetten (1851). De Gentse instelling was net als de Antwerpse gevestigd dicht bij het Centraal Station, destijds aan het Zuid. Het boekje werd verkocht ten voordele van de Gentse zoo. Van olifanten is op de mooie cover nog geen spoor te bekennen.

geslacht, vind je daarop. Het skelet van dit ongelukkige beest, een mannelijk exemplaar, is nog steeds te zien in het dierkundig museum van de Universiteit, nu aan de Ledeganckstraat.

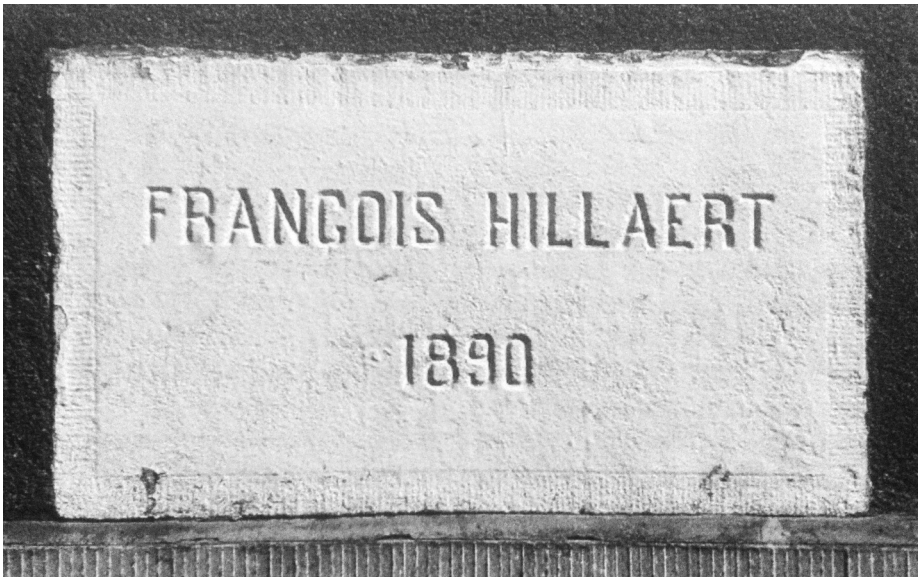
Maar Jack of geen Jack, voor de Gentenaars blijft het Betsy. Een destijds populair liedje ‘Hij hiet Betsy’ laat daarover geen twijfel bestaan. Een versie van deze tekst bleef bewaard in de collectie Vliegende Bladen Gent van het documentatiecentrum DSMG, Begijnhof Sint-Amandsberg. Dankzij Sonja Gyse-linck en Willy Bartholomeus (Willy Bart) kennen we de tekst en de muziek-wijs.

Afb. 3. Het eerste huis van Ciesken in de Filips van Arteveldestraat (foto 2017).

Andelhof, die Siesken enkel kende ‘van horen zeggen’, beschreef in geuren en kleuren de olifantenstory samen met een paar van diens andere ‘stoten’. Hierna komen er nog meer van die voorvallen aan bod en we proberen de man ook een beetje te karakteriseren. We presenteren ook enkele stukjes uit de geschiedenis van de gisthandel Hillaert. Dat was een typisch klein familiebedrijf, gevestigd in de stad, maar stevig verbonden met het Vlaamse platteland, dat als ‘leverancier’ van familieleden en arbeidsreservoir dienst deed. Het verhaal is gebaseerd op eigen origineel opzoekingswerk in verschillende archieven (zie noot achterin).

Een stuk Hooie wordt Koepoortstraat, later Filips van Arteveldestraat. Het olifantenexploot getuigt van de avontuurlijke ondernemingslust van Sies. Maar eerst een woord over de straat en het huis waarin hij woonde. Over zijn woonplaats kan geen twijfel bestaan. Aan de Filips van Arteveldestraat tussen het Sint-Annaplein en de Koepoortkaai prijkt een gevelsteen met de naam Franciscus Hillaert en het jaartal 1890 (afb. 3 en 4). Je kunt er niet naast kijken als je ’t weet.

Afb. 4. Detail van de gevelsteen (foto 2017).

De straat in het verlengde van de Koepoortkaai met het bouwblok aan de Schelde waar onze held woonde, werd aangelegd in de jaren 1800. Voorheen was het daar onbebouwd, een gedeelte van de Groene Hooie: natte meersen,

waarvan het maaiveld zeker een meter lager lag dan nu. Het rundvee van de stadsbewoners(!) kon het gras bereiken via de Koepoort. In 1554 werd de poort op bevel van Karel V afgebroken, maar de toegang via een brugje over de Schepenenvijver bij de Neerschelde bleef in gebruik. (Je vindt dit beschreven in GT 2016 nr. 4/5 en 6.)

Het was de komst van de trein naar Gent in 1837 die een golf van openbare werken op gang bracht om het kopstation aan het Zuid vlot te verbinden met het stadscentrum. Onder andere het nieuwe Jacob van Arteveldeplein (nu Sint-Annaplein) werd als knooppunt aangelegd, waarop weldra verscheidene straten uitgaven. Het plein zou al snel worden omringd door homogene neoclassicistische lijstgevels van drie bouwlagen met de imposante Sint-Annakerk als absolute blikvanger.

In 1841 besliste de gemeenteraad dat er in het verlengde van de Koepoortkaai een nieuwe straat zou worden aangelegd om de verbinding met het plein te realiseren. Ze werd nogal willekeurig afwisselend Koepoort, Koepoortstraat of Koepoortkaai genoemd. Pas in 1942, ruim een eeuw na de aanleg, werd de naam Filips van Arteveldestraat aan deze verlenging toegekend. Tussen de Schelde en de daarvan afbuigende nieuwe straat ontstond een driehoekig bouwblok van ruim één hectare, klaar om te verkavelen. De loten konden echter pas veel later verkocht worden, nadat heel wat eigendomsperikelen en schuldkwesties opgelost waren.

In 1856 werd Franciscus Hillaert, oom van Siesken, in dit bouwblok volledig eigenaar van perceel 2214, kadastrale sectie D. Het was 2,78 are groot, bijna zeven meter breed. Eind 1855 had hij al een bouwvraag ingediend voor een onderkelderd huis met twee bouwlagen en een gevel die plaats bood aan twee vensters en een koetspoort. Aan de achterzijde lag een tuin die uitgaf op de trekweg aan de Schelde (nu Jongenstragel). Het heden nog bewaard gebleven mooie stucwerk op en rondom het plafond in de koetsdoorgang werd waarschijnlijk uitgevoerd door buurman Hoste, die ook stukadoor was. Het ging snel in die tijd. De bouwtoelating kwam er na 12 dagen en een jaar later konden de bouwers al kerstmis vieren in hun nieuwe huis.

Gisthandel

Die bouwers waren gisthandelaar Franciscus Hillaert en zijn vrouw Sophia Buyze. Ze stonden toen aan het begin van een succesvolle zakencarrière, die nochtans niet vlot begonnen was. Franciscus, geboren op 8 september 1817 in

Oudegem, een dorp vlakbij Dendermonde, huwde in 1843 met Sophia, naaister, en hij vestigde zich als gisthandelaar in Tielt, het geboortestadje van zijn vrouw. Maar het hongerjaar 1845 met een ongeziene economische crisis en een sterke achteruitgang van de jonge gisthandel, kwam al snel roet in het eten gooien.

Het koppel besloot toen zijn kans te wagen in het expanderende Gent, de enige Vlaamse stad met een grootschalige, gemechaniseerde textielindustrie. In 1853 vertrok Sophia voorlopig alleen naar Gent, waar ze anderhalf jaar later terecht kwam aan de Koepoort. In Gent verliepen de zaken heel wat beter. Al in 1857 kon gistboer Hillaert een dienstmeid uit Tielt aanwerven en een bijgebouw voor opslag laten optrekken aan zijn nog maar pas gebouwde achtergevel.

De gisthandel was op een gunstige plek gevestigd, vlakbij de brouwerijen Spilthoorn en Heughebaert in volle expansie aan de Koepoortkaai. Bakkersgist was immers een van de belangrijkste bijproducten van het bierbrouwen. Vermoedelijk betrok Franciscus Hillaert spoedig na de introductie van het procedé Springer (1871-1872) ook gist uit graanwort geproduceerd op industriële schaal in gespecialiseerde grootbedrijven. Hoewel de buurt overwegend arm bleef met talrijke krottige en vochtige beluikhuisjes, kwam er beterschap met de aanleg van een spoorverbinding tussen het Zuidstation en de haven via de Kasteellaan. Last but not least werden in 1860 de octrooirechten aan de stadspoorten afgeschaft, wat de handel met de omliggende gemeenten veel vlotter liet verlopen.

Franciscus kon echter niet lang genieten van zijn groeiende welstand. Na een langdurige ziekte overleed hij in 1861 kinderloos in zijn nieuwe woning. Een enkele weken eerder opgemaakt testament maakte van zijn vrouw Sophia de algemene erfgename van zijn volledige nalatenschap. Het overlijden betekende allerminst het einde van de handel. In 1860 was namelijk een neef uit Oudegem als helper komen inwonen in het huis bij de Koepoort en met hem komen we bij de hoofdfiguur van het verhaal.

Siesken trouwt en wordt op onorthodoxe wijze vader

Precies één jaar en één dag na het overlijden van haar man hertrouwde de weduwe, toen achtendertig jaar, met die toen maar negentienjarige neef van haar vorige man. Dat was een bijna naamgenoot van de overledene en niemand minder dan Franciscus Edwardus Hillaert, die in het Gentse al vlug zou

bekend worden als ‘Siesken de Gistmarchand’. Hij was de jongste jongen uit een gezin van elf, had hoogstwaarschijnlijk de gemeentelijke lagere school in zijn geboortedorp doorlopen en had het vak geleerd van zijn vader Jan, die net als zijn broer gistkoopman was. Die Jan was niet onbemiddeld: hij bezat een eigen huis en landbouwgrond.

Ook het tweede huwelijk van Sophia zou kinderloos blijven. Als blijk van achting en genegenheid schonk Sophia drie jaar na hun huwelijk al haar roerende en onroerende goederen aan haar tweede man met als voorwaarde dat wat ervan overbleef na zijn dood aan haar eigen erfgenamen zou toekomen. In 1875 werd een nieuwe meid in dienst genomen, een volle nicht van Siesken: Maria Ludovica Hillaert (Oudegem, 1847). Toen ze in Gent aankwam was ze ongeveer zes maanden zwanger, waarbij mag verondersteld worden dat Siesken de biologische vader was. Misschien was ze uit haar dorp vertrokken om schandaal te vermijden. Het kind, een meisje, werd niet in het huis aan de Koepoort geboren, maar even verderop. Het kreeg de naam Elvira Hillaert en het verbleef jarenlang in een klooster van de zusters van Liefde, wellicht in de Sint-Lievenspoortstraat waar de kloosterorde een tehuis hield voor dergelijke gevallen. Siesken betaalde de kosten van haar opvoeding. De moeder bleef als meid in dienst. Ze verbleef in het huis bij de Koepoort, huis waarin, nota bene, ook Sophia Buyze, wettige echtgenote van de vader van haar kind, woonde tot aan haar dood in 1903. Dochter Elvira leidde noodgedwongen een teruggetrokken leven, maar zou later nog van zich laten horen, en hoe ...

Succesrijke ondernemer en belegger in vastgoed

Ondertussen liep de handel als een trein. Franciscus bezat genoeg om als cijnskiezer ingeschreven te worden op de kiezerslijsten van de stad Gent voor kamer en senaat. Tot 1894 gold immers het cijnskiesstelsel: enkel gegoede mannelijke personen mochten deelnemen aan de verkiezingen. Dagelijks trok hij er met zijn licht, tweewielig rijtuigje op uit voor leveringen bij bakkers en herbergiers. Al gauw verkocht hij immers ook Hasseltse en Antwerpse jenever. Die werd geproduceerd in industriële stokerijen, was duurder en beter dan de lokale producten van de kleine ‘landbouwstokerijen’ voor wie de drankproductie slechts een nevenactiviteit was van de boerderij. Het duurdere product werd gedronken in beter gefortuneerde kringen terwijl de arbeiders de mindere en goedkopere jenever kochten. Als meest populaire volksdrank zou jenever na 1850 echter stilaan terrein verliezen tegenover het bier.

Siesken was een levenslustige, sympathieke kerel met excentrieke trekjes en

zin voor avontuur, streng voor zijn werklui en vooral met een goede neus voor zaken. Hij mocht dan wel graag fratsen uithalen, zijn handel en zaakjes hield hij goed in het oog. De groothandel Hillaert had een tachtigtal klanten tot in Wallonië en Noord-Frankrijk toe.

Die welstand en zijn impulsief gedrag bleken ook uit zijn koopgedrag in die jaren. Voorjaar 1875 koopt hij twee huizen in amper één maand tijd: het huis van een paardenkoopman en dat van een wagenmaker, allebei in Ledeberg. In beide gevallen betaalt hij in klinkende munt. Een jaar later koopt hij daar vlakbij, achter de Ledebergse Botermarkt, de vroegere Sint-Danneelskapel met bijbehorend erf, het al lang verlaten kerkhof van die kapel, voorloper van de huidige kerk. Normaliter mocht op een dergelijk terrein gedurende vijf jaar niet gebouwd worden. De verkoper had echter verkregen dat hiervan kon afgeweken worden. Indien er menselijke resten gevonden werden, moesten ze naar een bestaand kerkhof overgebracht worden. Sies liet er een groot steegbeluik, de Cité Anglaise, bouwen met 37 woninkjes op 22 are (afb. 5 en 6). Dit typeert de man als iemand die overal geld wist uit te slaan. Maar dat lukte blijkbaar toch niet altijd even vlot, want tijdens een transactie met vier 'defiti-

Afb. 5. Een gedeelte van het steegbeluik Cité Anglaise of Oud kerkhof met opvallende gemeenschappelijke pomp midden op 'straat'. Die werd beschouwd als binnenplaats en was geen stadseigendom (foto genomen in 1981, verzameling Roger Moreau, gereproduceerd in Archiefbeelden Gent, deel VI, 2005, p. 118).

ge' personen werd Sies beroofd voor 2000 frank, in die tijd een enorm kapitaal. Hij inde en betaalde alles contant, ook dergelijke hoge sommen. Altijd had hij baar geld in huis, opgeborgen in zijn twee (!) brandkasten.

Afb. 6. Gevelsteen destijds bij de ingang van de Ledebergse cité.

Intussen was zijn huis en volledig volgebouwde erf in de Sint-Annawijk te klein geworden voor de zaak. Eind 1889 kocht Hillaert een naastgelegen woning aan voor 20.000 frank. Hij betaalde de helft contant en nam voor de andere helft een hypothecaire schuldvordering over die erop rustte. Met zijn neus voor zaken had Siesken waarschijnlijk brood gezien in de kleine mosterdfabriek die enkele jaren eerder achter het huis was opgestart. Het bedrijfje zou onder zijn leiding uitgroeien tot een stoommosterdfabriek. Uiteraard liet de nieuwe eigenaar veranderingen aanbrengen. De gevelsteen met inscriptie 'Francois Hillaert 1890' slaat meer dan waarschijnlijk daar op. Tien jaar later laat hij nog een laatste grote verbouwing uitvoeren aan zijn magazijn, koetshuis en hooizolder.

En de aankopen gaan verder: in 1894 twee huizen bij het station van Melle. In 1902: vier huizen met toebehoren in de Gentse Sint-Amandsstraat aan de hoek met huidige Kazernestraat, voor 1000 frank in contant geld en de verplichting de verkopende weduwe een jaarlijkse lijfrente uit te keren.

Te oordelen naar al die onroerende beleggingen was de zaak Hillaert zeer winstgevend. Medeoorzaak daarvan waren de lage transportkosten voor de waren en de bescheiden lonen die Sies zijn personeel uitbetaalde. Onder andere vanwege de succesvolle, drukke handel verschenen er geregeld nieuwe gezichten ten huize Hillaert, nogal eens familieleden of kennissen uit Oudgem. Ze verdwenen geregeld ook weer omdat ze beter, of beter betaald werk vonden, omdat ze trouwden of wellicht ook wel omdat ze hun strenge en onvoorspelbare baas beu waren. Zo was er de koetsier Martin Decock die in 1889 in dienst komt en na zes maanden vertrekt. Neef Constant Hillaert komt erbij in 1892, vertrekt vier keer en keert telkens terug. Ook Rosalie, een oudere zus van Maria-Ludovica, moeder van het kind van Siesken, komt in dienst, gaat korte tijd weg en komt terug. Nadat Siesken het mosterdfabriekje van zijn burens overgenomen had, was er extra volk vandoen. Geen gebrek daaraan... Sies had er zelf voor gezorgd: de vijftienjarige Marie De Clercq en haar twee jaar jongere broer Francis kwamen werken en inwonen aan de Koepoort. Beiden waren kinderen van Felicita De Clercq... en van Siesken! Over hen verder meer.

De gistboer woonde met zijn vrouw en huispersoneel in een fraai aangeklede woning met alle toen beschikbaar comfort: badkamer met zinken bad en verwarmingstoestel, geoutilleerde keuken, rijk gevulde wijnkelder, behoorlijk bemeubeld salon en eetplaats, bureau met secretaire en twee telefoontoestellen, naaikamer met naaimachine, fornuis in het schotelhuis, houtkachels en gasvuur, mooie trap met loper, enz.

Snelheidsmaniak avant la lettre

Siesken hield van snelheid en van wedstrijden. In die tijd kon dat vrijwel enkel met paarden en duiven. Hij werd, om te beginnen, paardenkoopman, in het Gents peerdenprosser. Hij combineerde dat blijkbaar met een handel in rijtuigen, want in het najaar 1876 verkocht hij bij hem thuis zomaar eventjes twintig stuks van de types dogcart, tilbury, coureuse, poneysjees, bakkerskarren, speelkarrekes en nog meer, samen met nog eens twintig 'goede dubbele poneys'. Dit alles via aankondigingen in de Gazette van Gent.

In 1885, een bewogen jaar voor Sies, won hij een 'eierkoers' tijdens Aalst-kermis. Dat was een wedstrijd met bespannen tweewielig 'ressortrijtuig' waar honderd kandidaten aan deelnamen. Een dergelijke hobby is gevaarlijk, daar moesten ongelukken van komen. Tijdens een geïmproviseerde koetsrace met een vriend op een herfstige avond langs de 'Steenweg aan de Brugskens' in Gentbrugge, kwam hij in botsing met een bakkerskar. Het bakkerspaard moest

worden afgemaakt en hijzelf werd gekwetst in het gezicht. 's Anderendaags was het weerom prijs, en deze keer goed. Op het Sint-Annaplein botste Sies weerom met een bakkerskar en bovendien nog met een brouwerswagen. Zijn koets sloeg om en hij werd serieus gekwetst.

Als gegoed burger trok hij, zoals dat hoorde in die tijd, met vrienden op jacht en was hij een gepassioneerd duivenmelker, die geregeld ereprijzen wegkaapte, vooral op langeafstandsvluchten. Zijn duiven stonden bekend als het ras 'Hillaert van Gent'.

Weduwnaar en erfgenaam

In 1894 hadden de echtgenoten Hillaert-Buyze door een notaris een akte van schenking onder levenden laten opmaken. Bij de dood van een van beiden zouden alle roerende en onroerende goederen aan de langstlevende toekomen. In januari 1903 was Sophia zwaar ziek; ze kreeg de laatste communie. Haar dokter kwam een laatste keer langs en ruim een week later overleed ze. Sophia Buyze werd begraven op het kerkhof Campo Santo van Sint-Amandsberg. Enkele dagen later kwam de notaris de nalatenschap regelen volgens de eerder gemaakte afspraken. De dienst van de successierechten ging voor de berekening van haar recht (5,5%) uit van een door Franciscus Hillaert geërfd bedrag van 69.699 frank. Om enig idee te krijgen van wat dit betekende in die tijd, kunnen we de waarde van de erfenis vergelijken met het maandloon van Rosalie Kinnaer uit Oudegem die zes jaar later in dienst van Sies kwam: 12,5 frank plus kost en inwoning.

Dramatische dood

In augustus 1912, ongeveer een maand voor hij zou sterven, liet Siesken, die toen al lang wist dat bij ongeneeslijk ziek was, zijn laatste en definitieve testament opmaken. Zijn drie natuurlijke kinderen werden aangeduid als enige erfgenamen. Ze moesten wel aan de nog in leven zijnde zussen van Sies en aan een weduwe Bert een jaarlijkse lijfrente uitbetalen (500 en drie maal 400 frank) voortkomend uit de vier huizen bij het Sint-Pietersplein.

Volgens de katholieke krant Le Bien Public zou Siesken meermaals te kennen hebben gegeven dat hij zijn leven wilde beëindigen omdat hij ongeneeslijk ziek was. Familieleden en vrienden hielden hem bijgevolg in de gaten: zijn revolvers waren weggestopt. Maar op een fatale woensdag 4 september 1912 was hij op een uitstapje met zijn zoon Francis er toch in geslaagd aan een

nieuw wapen te geraken. Bij de terugkeer moest Francis uitwijken om met zijn dogcart een verhuiswagen te kruisen. Op dat moment zag Sies zijn kans, hij haalde zijn revolver tevoorschijn en joeg zich een kogel in de hartstreek. De toen negentienjarige Francis had alle moeite om zijn geschrokken paard in te tomen en daarbij ook zijn zwaargekwetste vader in het voertuig te houden. Enkele seconden later konden ze de koetspoort van hun woning binnenrijden, waar Siesken niet zonder moeite uit de kar getild werd en in de gang neergelegd. Een bijgeroepen pastoor diende inderhaast nog het heilig oliesel toe, terwijl de dokter niet meer kon doen dan de dood vaststellen. Het lijk werd na een dienst in de Sint-Annakerk bijgezet in de familiekelder op Campo Santo. Franciscus Hillaert was bijna zeventig geworden.

Siesken zorgt voor zijn kinderen, voor en na zijn dood

Hierboven zagen we dat het echtpaar kinderloos bleef, maar dat Siesken drie kinderen had bij twee andere vrouwen. Vooral de eerstgeborene Elvira Hillaert, dochter van zijn nicht, zou goed bedeed worden door haar biologische vader. Terwijl haar moeder in dienst bleef van het echtpaar Hillaert-Buyze en inwoonde aan de Koepoort, verbleef Elvira in een kloosterinternaat. Wanneer ze dat verlaat, trekt ze in bij haar vader, de intussen weduwnaar geworden Sies, waar ze wellicht ook meewerkt in de zaak.

Ongetwijfeld via hem komt ze in het bezit van een bouwgrond in de toenmalige rue du Pétrole, nu Denderlaan, aan de Heirnis langs de ringspoorweg. In 1908 wordt een aanvraag goedgekeurd voor nieuwbouw van twee huizen met magazijn, remise en stallen op naam van mademoiselle Elvira Hillaert. Na de dood van Siesken zou ze nog uit onverdeeldheid de twee huizen aan de Koepoort en een van de huizen in Ledeberg van de andere erfgenamen afkopen voor samen 53.900 frank. De inboedel van het sterfhuus werd tijdens een twee dagen durende verkoop aan de man gebracht. De totale opbrengst bedroeg 3807,5 frank. Elvira kocht enkele tientallen van de duurdere stukken uit het ouderlijke huis aan, vermoedelijk om het terug in te richten.

We zagen ook dat de twee andere ‘natuurlijke’ kinderen van Sies, Marie en Francis De Clercq, te werk gesteld werden in het bedrijf van hun vader. Ze woonden toen in de Hofstraat aan de overzijde van het Zuidstation in een woning die hun vader enkele jaren later zou kopen. Toen Siesken beseftte dat bij ongeneeslijk ziek was, begon hij te denken aan een opvolger die zijn levenswerk zou voortzetten. In zijn ogen kon dat niemand anders zijn dan zijn zoon Francis De Clercq, die al sinds zijn dertiende meewerkte in de zaak. Hij

was net zo oud als Siesken toen die in de handel van zijn oom kwam bij diens weduwe.

Gisthandel verdergezet aan de Koepoort en aan de Muinkkaai

Elvira Hillaert verhuisde samen met haar familie naar de Van Hulthemstraat (Blandijnberg). Hierdoor kwam het huis aan de Koepoort vrij. Moeder De Clercq trok er in met haar twee kinderen, die ze in 1913 erkende. Francis nam de zaak in handen en stelde in volle oorlogstijd een nieuwe ploeg samen. Net als zijn vader zat ook hij in de paardenhandel, wat onder meer blijkt uit aankondigingen in de Wegwijzer van Gent. De zaak overleefde de moeilijke oorlogsperiode en kende nadien een doorstart. In de eerste jaren bleef de handel gevestigd aan de Koepoortstraat. François De Clercq leidde het bedrijf dat de bekende naam Hillaert aanhield. Later werd hij daarbij geholpen door zijn moeder en zijn zoon. Samen verhuisden ze in 1929 naar de Muinkkaai (nu nr. 51) in een fraai groot huis met koetspoort, waar ze de handel verderzetten, nog steeds onder de naam Hillaert. In 1955 viel daar het doek over bijna honderd jaar Hillaert gistgeschiedenis in Gent.

Afb. 7. De benaming Maison Hillaert prominent op dit briefhoofd uit 1940 van de indirecte voortzetters De Clercq.

Na de verhuis naar de Muinkkaai kende het gistverhaal aan de Koepoort nog een kort vervolg. Elvira, die eigenares van het huis aan de Koepoort gebleven

was, verhuurde het aan Frederic Huge, gisthandelaar en zoon van... Albertine Hillaert, een jongere zus van Siesken. Huge hield het er niet lang uit, maar zijn vrouw zette de zaak verder (afb. 7). Hoe men bij de oud-gekende firma Hillaert aan de Muinkkaai daar tegenaan keek, is niet geweten. In 1939 kwam ook aan de Koepoortstraat definitief een einde aan de gisthandel. En, zoals gezegd, in 1942 veranderde de straatnaam in Filips van Arteveldestraat. In datzelfde oorlogsjaar overleed in Oudegem ook Elvira Hillaert, de tweede hoofdspeler in dit verhaal.

Nog steeds blijft er wat over van dit alles. Het huis bleef bestaan, het bood een tijdlang onderkomen aan het Frans Masereelfonds en is nu een hostel. En, niet te vergeten, ... de reputatie van Siesken de Gistmarchand bleef levendig onder veel Gentenaars.

Noot

Het onderzoek waarop het hier beschrevene gebaseerd is, omvatte Rijksarchief Beveren Waas (hypotheek en registratie Dendermonde en Gent, hypotheek Gent, registratie Gent van aangifte successie, notarissen Dendermonde, planafdrukken vierde afd. Gent, rechtbanken van koophandel – Gent en van eerste aanleg Gent. In het Dendermondse stadsarchief werden de bevolkingsregisters en de registers burgerlijke stand Oudegem (1847-1890) nagekeken. In Tielt werden de bevolkingsregisters 1846-1856, de bouw aanvragen en de gemeenteraadsverslagen (1843-1852) geraadpleegd. In Gent werd opgezocht in: Administratief centrum (bevolkingsregisters), AMSAB en Liberaal archief (kranten), Archief van het kadaster (mutatieboeken en mutatieschetsen), Archief Ugent, Provinciaal Archief (hinderlijke inrichtingen, namenlijsten belastingplichtigen - patentbelasting), Rijksarchief (archief Sint-Annaparochie, kaarten en plannen, modern notariaat), Stadsarchief – Zwarte Doos (bouwvergunningen, kranten, plannen in Atlas Goetghebuer, Wegwijzers der stad Gent 1856-1930).

In de literatuur vonden we gegevens in TIC (Tijdschrift voor Industriële Cultuur, MIAT); Bouwen door de eeuwen heen. Stad Gent, deel 4nb NO; Laporte, D., Snauwaert, L. (2003), Gids voor architectuur in Gent; Coene, A., De Raedt, M. (2012), Kaarten van Gent – plannen voor Gent, 1534-2011 en uiteraard het verhaal 'Siesken de Gistmarchand' van Emiel Andelhof (1942) in Galerij van Gentsche Typen, Bond Oostvlaamse Folkloristen.

Het resultaat van dat alles werd met de hulp van Marc Hanson opgenomen in een uitgebreide brochure: Van handelshuis tot hostel. Filips van Arteveldestraat 35 – Gent, Gent 2017, 35 pp.) te verkrijgen bij KABA op dat adres of via mail (gillisjans@telenet.be). Het is ook te consulteren in het documentatiecentrum DSMG, Begijnhof 46, Sint-Amansberg, stratenverzameling Gent. Dit GT-artikel is een bewerking van de hoofdmoot die handelt over Siesken en zijn familie.

Met dank aan Sonja Gyselinck en Willy Bart die ons het liedje bezorgden en aan Luc Devriese voor zijn redactioneel werk.